Podmaniczky Szilárd

Szereptemle

Szállnak a kemény lányok
Ömlik a térre a zöld fű
Kutyák kék fáknak döntve
Jókora nagymama oktat

Szétveti lábát a Hajnal
Agyilag zokni a lába
Homorú orra egy kegytárgy
Hűlt fején sült fő

Dudáját nyomja egy kocsis
Gyereke pörög a porban
Nájlon ingben telefonálja
Ötkor már reggel fönt volt

Élvezek zenélni ezekkel
Mondja Dájmond a jódlis
Tüdőm időtlen dudahad –
Tokája gallyon jajgató kályha:

Egy bácsi kiabál csak így:
Talán látható az átlón át!
Hajtókáját eltolja, lemattolja
Jattolva Jolánt, a tejfogú lyányt

Ősz fürtjei közt nő ül egyedül
Elhúzza a cigány a száját
Bombázók rúzsoznak szabadon
Egy galamb bolondul egy másikért

Ablakomba bomba robban
Láttam amit tán én láttam
Szívem arasznyi szivarra visz
lobog a hajam
a tűzben

csipkebokor,

Solymosi Bálintnak

fenékköd pampog át a hajszán
lenyúlt kéz csavaroz diót
üstből eszem sült tököt
pihe nélkül nem áll el a lúd

repkényen pernyék kora
elnyúlt nyárban fej száll
bőrredőkben romos telihold
dantét döntő poklos dentál

lefagyott bokor, szürke csiga
kavicson dobsz a tó fölé
minden rámegy erre-arra
neruda oda

tobozba zárt tölgy s tű
beljebb egy gödör foka
ezüstös méz, mézfúró
visszahúz a gumipofa

Mission: Never again

(Zero G mix)

egészen lassan fölépülni
pontról pontra kiegyenesedni
hirtelen megint összetörni
csak félérzése hasonló
tovább pontról pontra
előbb a lábak a karok mozgalma
később a fül a szem szabad
pici bundák visítanak kavicságyon –
farkasok cintányért esznek a zsebekből
ragasztószalagon nyulak futnak föl
centinként még egy távolság
talpfák és lemosott stródeszkák
rongyszerű égi hasáb
mintha a véletlen el találna tévedni
a levegőn két pontban ugyanaz az illat
az elérhetetlen visszanő odújába
gömbre vált a végtelen
aztán megint
hirtelen
mindent
összetörni

Érvverés

Csak tusolok, semmi gyász
egy edénnyi fénynyaláb
fakózza - tompa puffadás
talpra te patátlan állat
magadból a legrövidebb
útvesztőn át a járat

Vörös István

Húsvét márciusban

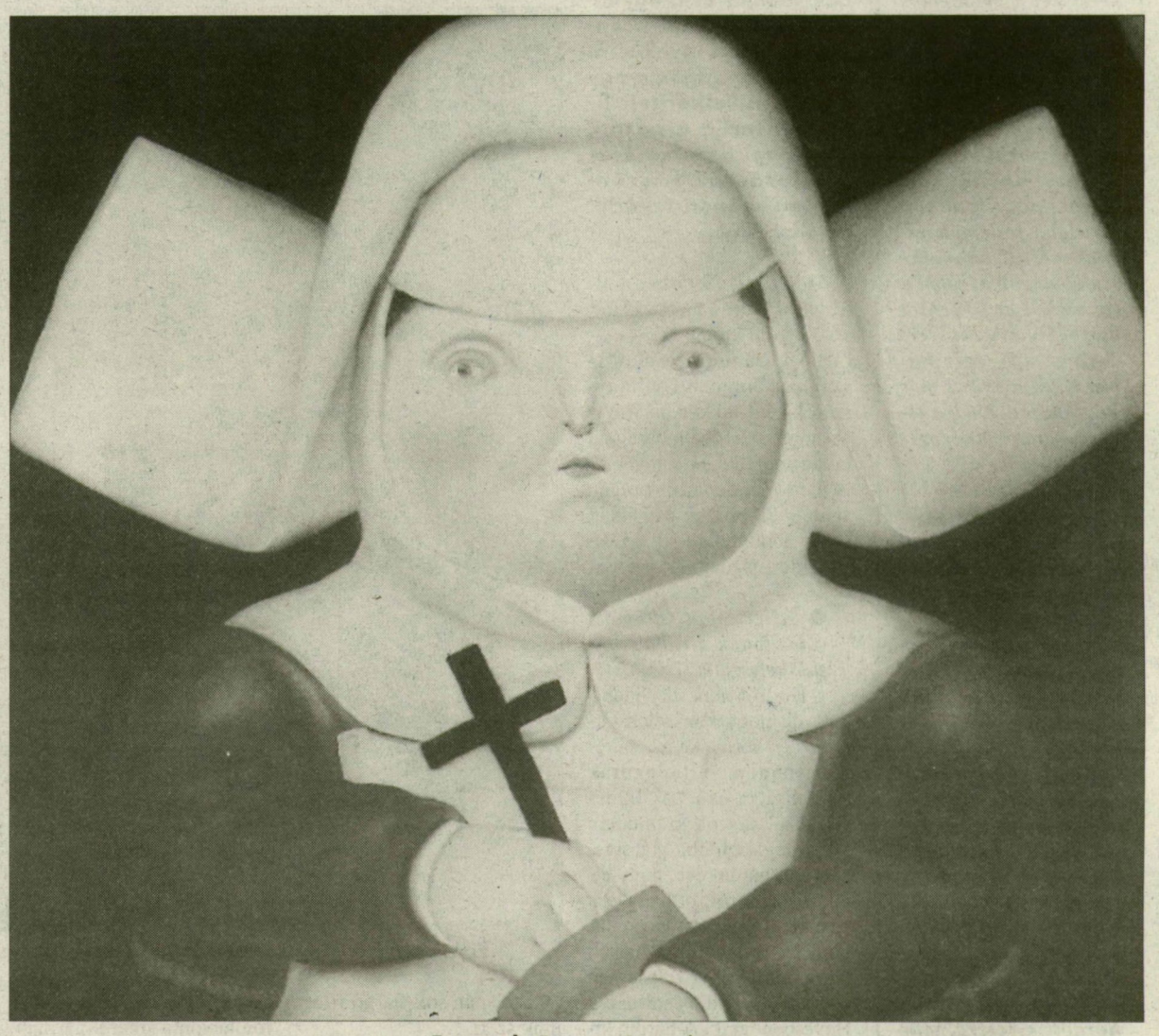

Fernando Botero: Az apáca

Megrázta a fejét és prüszkölni kezdett – kezében épp az oltáriszentséggel. A szertartás menetébe így egy pillanatnyi szünet állt be, és behallatszott, hogy egy varjúcsapat húz el a templom fölött. Beesett a károgásuk, ahogy a napfénynek kéne beesnie az üvegablakokon, de idén március végére esik húsvét, és ennek a hajnali misének az idejében kint még éppen hogy csak világosodik. Köd van és hideg. A templom mégis tele. Mindegyikünk szatyrában egy darab főtt sonka, kenyér, egy-két főtt tojás, só, torma, amiket szentelni hoztunk. Mire a ködhöz hasonló tespedtségből a legtöbben fölemelik a fejüket, a pap már el is vette szája elől ünnepi ruhájának ujját, folytatódik a szertartás. Igen, itt a templomban hideg van, álmosító hideg. Megdermeszti az embert, mint békát a kő alatt, és vastag kabátja alatt visszaalszik. Visszakerül az ünnepi éjszakába, mikor a szokatlan hely miatt, ahol aludnia kell, nem tud igazán jól pihenni. Mert ahogy elnézem a körülöttem álldogáló férfiak és nők arcát, mindegyik úgy fest, mintha nem aludta volna ki magát. A húsvéti vendégeskedés, mikor a gyerekek hazajönnek Pestről, Fehérvárról, degeszre tömi a házakat, mindenkit kilök a saját fekhelyéről, este a film után kezdődik az ágyazás jó félórás rituáléja. A nagyszobából a Jutka-szobába hordják át a párnákat és dunyhákat, aztán vissza, az olajkályhában még morog a nehezen szabályozható tűz, mindenféle délutáni ülőalkalmatosságra, rekamiéra lepedő kerül, a feleségem kezében egymás után nyílnak szét ezek az élükre vasalt fehér kockák, végiglebbennek az ágyak fölött és leereszkednek. Sorban születnek a döntések, ki hol alszik. A lavór előtt többen várnak türelmesen, hogy megmosakodhassanak. Aztán egyremásra jelennek meg a gyerekek pizsamásan. A menyem jó éjszakát kíván, és illedelmesen eltűnik a Feri-szobában. A lányom befejezte az ágyazást, megy ő is mosakodni, én még várok, várhatok, elüldögélve a legkülső szoba rövidke rekamiéján, ahol majd meg kell próbálnom aludni is, de csakugyan jobb, hogy utolsónak maradok, mert mindenkinek az én szobámon kell keresztüljárnia. Aztán negyed óra múlva már ott fekszem a dunyha alatt, ami hátul is, oldalt is jóformán lelóg a földre, a lábam az alacsony karfán kell tartanom, közben már valaki botorkál is ki mellettem sötétben pisilni, nekiszalad a dunyhának, ijedtében motyog valamit, Klárika az, a menyem, aztán becsapódik utána az ajtó, sose tanulja meg, hogy meg kell fogni. Valahogy mégis jólesik más helyen aludni. Összegömbölyödöm, leveszem a bokám a karfáról, most a térdem lóg le, és megpróbálok az ünnepre gondolni. Néhány napja, még munka előtt, kimentem ásni a szőlőbe. Sűrű köd volt akkor is, mint ezen a héten minden reggel, egyik tőkétől alig láttam el a másikig, az ásó már jóval előbb akadályba ütközött, mintsem hogy a talajhoz érkezett volna. Fagyos volt a föld, nehezen ment a munka, megizzadtam. Hirtelen mintha tompa lépéseket hallottam volna. Már erősen világosodott, de hiába, a köd miatt nem láttam semmit. Elindultam a hang irányába, fölfelé a hegynek. Errefelé ritkult a köd, a lépések azonban már nem hallatszottak. Semmi – állapítottam meg, és visszafordultam. Ekkor azonban a földön friss patanyomot vettem észre. Szarvasét. Tehát mégis. Most már lábujjhegyen lopódzkodtam tovább fölfelé. Fokozatosan ritkult a köd, és valami rózsaszín derengést kapott a fölkelni készülő naptól. Megpillantottam a szarvast, de ugyanabban a pillanatban ő is megérezte a közellétemet, és elindult fölfelé. Nem sietett különösebben, de én alig bírtam lépést tartani vele. Újabb sűrű ködbe értem. Hosszú ideig nem is láttam és nem is hallottam semmit, és talán ezért, futni kezdtem. Csupa víz lett az arcom a szitálástól. Aztán megint megláttam a hátát a ködben. Lassan imbolygott, mint egy hajó. Vagy egy szekér. Mintha még a csengőt is hallottam volna, mint szüretkor, ha lovas kocsi hajt el a ház előtt. Mért követtem? Nem is tudom. Talán egyszerűen kíváncsiságból. Vagy mohóságból. Látni akartam. Közben fölkelt a nap, és a köd vékonyodni kezdett. Most jól láttam, ahogy a szőlő második nagy emelkedőjénél megáll és visszanéz. Szarvasünő volt, közönséges szarvasünő. Néha megcsapott az erős szaga. Kimentem a borozdába, ott rohantam fölfelé. Felértem a szőlő végébe, az Öreghegy gerincére, ahol a tőkék a földútba futnak. Tudtam, hogy most valami érdekeset fogok látni, már jókora levegőt is vettem, hogy elállhasson a lélegzetem a meglepetéstől, de semmi. Már köd se volt. Lent a felhőből kiemelkedett a kis templomtorony, aztán lassan előkúsztak a házak is. Jobbra-balra forgolódtam, de már reményvesztetten. Úgy éreztem, elmentem valami mellett. Harangszót dobott föl hozzám a légáramlat, az orromban még éreztem a köd szagát. Ma sem haladtam semmit az ásással – jutott eszembe, és elindultam visszafelé. A falu felé kellett haladnom a hajnali fényben. Valahogy úgy tűnt, mintha most először lépnék be ide. Pedig sosem léptem be ide először. Itt születtem. Ez az ellentmondás elgondolkoztatott. Leültem a borozda magas oldalába. Ebből az ünnepi hangulatból az az érzés riasztott fel, hogy már négy óra van, és föl kell keljek. Körülöttem ezek az álmos emberek talán mind ugyanakkor tápászkodtak. A pap tüsszentése még ott visszhangzik a levegőben, és néhányan csodálkozva nézünk egymásra. Látom az arcukon, hogy ők is úgy aludtak, mint én, ők is tovább voltak fönn a szokásosnál, mint ahogy én, és őket is inkább a munka ébresztené föl, mint ahogy engem is, nem ez az álldogálás.

Mire hazaértem már a feleségem és a lányom is talpon volt, csinálták a reggelit, a kályha, amit indulás előtt begyújtottam, jó meleget adott. Letettem a szatyrot a szentelt ételekkel az egyik székre, és ahogy a csizmahúzóval bajmolódtam, hirtelen valami facsarni kezdte az orrom. Sokan voltak? – kérdezte a feleségem – Hát... hát... hát igen – mondtam tüsszentés közben. Ő boszszankodva nézett rám. – Na tessék, most jól megfáztál. Nem megmondtam, hogy ne maradj ott végig?

Hemrik László

A bejárható filozófia

Szeretjük, amikor jámbor vendégünk sziszszent egyet könyvtárunk láttán, mert tudjuk, nem a színes gerincek rendezettsége késztette ámulatra. Szegény azonnal egyenes arányosságot vél felfedezni a könyvek mennyisége és gazdájuk szellemi tartalékai között.

Nálam az első egy puha fedelű randa zöld Biblia, még a megboldogult Németh Gézától kaptam, aztán nyomában a tömény bölcselet. Platóntól Wittgensteinig. Egyszer még azt is elterveztem, hogy átrágom magam a Lét és idő-n. Sikerélmény = 0. Igyekeztem felzárkózni, ezért nekifogtam az ELTE logikajegyzetéhez. Legalább lettek volna benne képek, kiadós térképvázlatok.

Azért továbbra is a filozófiai könyveim előtt fotóztatom magam.

Leszek Kolakowski Kis előadások nagy kérdésekről című könyve, nyugodtan állíthatom, tökéletesen olvasható.

Tekinthetjük egy erkölcsi guide-nak a könyvet. Irányokat, az eddigieknél járhatóbb útvonalakat jelöl ki a diktatúrából előbúvó, bizonytalanul téblábolóembereknek. Szégyen nem szégyen, legtöbbünknek újra kell tanulnia a tettei s gondolatai feletti bábáskodást. A „nagy kérdések" ismerősen csengnek, de már az új viszonyok között, a szabad társadalmi-szellemi környezetben nyernek értelmet. Egyszerre kell kérlelhetetlennek és fenemód nagylelkűnek lennünk, hogy létezésünkben megőrizhessük, oda beemelhessük, ami igazán érték.

Igen, a könyv tipikusan keleteuropéer-olvasmány. Kolakowski leszámol a nagy várakozásokkal, az új alapokra helyezett élet megváltó „intézkedéseivel", ugyanis az igazságok nagyon bonyolult módon szerveződnek bele viszonyainkba. Így megtudjuk, a hatalom nem számolható fel, mert az anarchia csak még ördögibb zsarnokságot szülne, de a hatalom ellenőrzését következetesen gyakorolnunk kell. A szabadság emberi létünk alapja, de csak egy törvényekkel körülrajzolt térben. A törvények előtt mindenki egyenlő az emberi méltóság okán, ám a javak egyenlő elosztása merő képtelenség, naiv utópia. A tolerancia nem lehet egyenlő a közömbösséggel, a szabadság felszámolására irányuló mozgalmakat nem tolerálhatjuk és így tovább... Tizenöt előadáska, melyekből hiányzik a metafizikai brillírozás. Okos örömre, bölcs optimizmusra serkent bennünket, még akkor is, ha ő is nagyon jól tudja, a folyamatokban, amelyekben élünk, kevesebb az értő érzelem, a polgári jó ízlés, mint a fanatikus düh.

A jó útikönyv semmiképp sem hosszú, nem túlontúl részletező, és nem áll szándékába értelmetlenné tenni magát az utazás aktusát. Kolakowski láthatóan szívesen mesél az ember azon elidegeníthetetlen képességéről, mellyel képesek vagyunk megkülönböztetni a jót a rossztól: fő csapásirány, de mesél még az unalomról, az utazásról, a matematikusról és a misztikusról is, az afféle végső kérdésekről, de soha nem tart fel, bármikor elengedi kezünket. Úgy gondolja, felfedezni egyedül a legizgalmasabb.

(Leszek Kolakowski: Kis előadások nagy kérdésekről. Európa Könyvkiadó, 1998).